Narodnostna vprašanja – Koordinacija in evalvacija projektnih aktivnosti (italijanska narodna skupnost)

Učenci iz Italije v šolah z italijanskim učnim jezikom v Sloveniji

Strokovno-razvojna naloga

Avtorice poročila: dr. Lara Sorgo (INV), dr. Anja Zorman (FHŠ), dr. Nives Zudič Antonič (FHŠ)

Vodja: dr. Lara Sorgo
Sodelavci: dr. Sonja Novak Lukanović, Ana Malnar, Saša Kernjak
Financer: Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje / Ministrstvo za izobraževanje, znanost in mladino
Št. pogodbe: C3350-26-431001
Obdobje trajanja: 2026

Ljubljana/Koper, 2026

Kazalo

1 Uvod in opis raziskovalne tematike 3

2 Izsledki prejšnjih raziskav 4

3 Šole z italijanskim učnim jezikom 5

3.1 Italijanščina kot materni/prvi jezik (J1) 6

3.2 Italijanščina kot drugi jezik (J2) 6

4 Metodologija 7

5 Analiza rezultatov 8

5.1 Analiza intervjujev z vodstvom šole 8

5.1.1 Začetki vpisa in administrativni vidiki 8

5.1.2 Stabilnost vpisa in razlogi za izbiro šole 8

5.1.3 Odnos med šolo in družinami 9

5.1.4 Usvajanje slovenskega jezika 9

5.1.5 Vpliv na delo učiteljev 10

5.1.6 Vpliv na odnose med vrstniki in šolsko klimo 10

5.1.7 Učenci iz Italije kot kulturna in jezikovna pridobitev 10

5.1.8 Nadaljevanje šolanja po osnovni šoli 11

5.1.9 Sklepna interpretacija intervjujev 11

5.2 Analiza intervjujev s starši 12

5.2.1 Viri informacij in odločanje za vpis 12

5.2.2 Glavni razlogi za izbiro šole z italijanskim učnim jezikom v Sloveniji 13

Kakovost vzgojno-izobraževalne ponudbe 13

Manjši oddelki in individualna pozornost 13

Naravno okolje in dejavnosti zunaj učilnice 13

Praktični dejavniki: bližina šole in organizacija varstva 14

5.2.3 Jezikovni in kulturni dejavniki 14

Začetno znanje slovenskega jezika 14

Proces usvajanja slovenščine 15

Dodatna jezikovna podpora 15

Jezikovna zahtevnost in ocenjevanje znanja 15

Učenje jezika v naravnih komunikacijskih okoliščinah 16

5.2.4 Sprejetost in vključevanje otrok v šolsko okolje 16

5.2.5 Komunikacija med šolo in starši 17

Sodelovanje s starši in meje njihovega vključevanja 18

5.2.6 Nadaljevanje šolanja in pričakovanja glede prihodnosti 18

5.2.7 Sklepne ugotovitve 19

6 Primerjalna analiza intervjujev z vodstvom šole in starši 20

6.1 Podobnosti med ugotovitvami vodstva šole in staršev 20

6.2 Razlike med ugotovitvami vodstva šole in staršev 21

7 Zaključek 22

Diseminacija 23

Viri in literatura 24

1 Uvod in opis raziskovalne tematike

Strokovno-razvojna naloga v letu 2026 se osredotoča na naraščajoč vpis učencev s stalnim prebivališčem v Italiji v šole z italijanskim učnim jezikom v Sloveniji. Čezmejna mobilnost učencev na slovensko-italijanskem obmejnem območju postaja vse pomembnejši izobraževalni in družbeni pojav, ki odpira številna pedagoška, organizacijska in širša družbena vprašanja.

Razvoj čezmejnega izobraževalnega prostora je tesno povezan s širšimi političnimi, pravnimi in družbenimi spremembami na območju slovensko-italijanske meje. Pomembno prelomnico je predstavljal vstop Slovenije v Evropsko unijo 1. maja 2004, ki je ustvaril ugodnejše institucionalne in pravne pogoje za intenzivnejše čezmejno sodelovanje ter povečal možnosti za mobilnost prebivalstva. To se odraža tudi na področju izobraževanja, kjer so se okrepili pretok učencev, dijakov in študentov ter sodelovanje med izobraževalnimi ustanovami na obeh straneh meje. Hkrati so se razširile možnosti vključevanja šol v skupne evropske, čezmejne in izobraževalne projekte.

Postopno zmanjševanje administrativnih in mejnih ovir je dodatno spodbudilo povezovanje med slovensko Istro in sosednjimi območji v Italiji. V tem obmejnem prostoru imajo posebno vlogo šole z italijanskim učnim jezikom v Sloveniji, katerih funkcija presega zgolj izvajanje vzgojno-izobraževalnega programa. Te šole pomembno prispevajo k ohranjanju in razvijanju italijanskega jezika, kulture in identitete ter predstavljajo pomembno vez med italijansko narodno skupnostjo v Sloveniji in širšim italijanskim jezikovnim, kulturnim in izobraževalnim prostorom.

Institucionalne pogoje za čezmejno povezovanje dodatno utrjuje Sporazum o sodelovanju v kulturi in izobraževanju med Vlado Republike Slovenije in Vlado Italijanske republike. Njegov namen je ustvarjanje ugodnejših pogojev za razvoj vzajemno koristnih odnosov med državama, pri čemer je posebna pozornost namenjena tudi položaju in potrebam obeh narodnih skupnosti. Sporazum spodbuja sodelovanje na področjih kulture, izobraževanja, raziskovanja, založništva in medijev ter podpira različne oblike dvostranskega sodelovanja med institucijami obeh držav.

V takšnem družbenem in institucionalnem kontekstu je mogoče čezmejno šolanje razumeti kot pojav, povezan z večjo mobilnostjo prebivalstva, odprtostjo državnih meja ter spreminjajočimi se izobraževalnimi strategijami družin na obmejnih območjih. Dosedanje raziskave so se pogosteje osredotočale na motive za izbiro dvojezičnega oziroma manjšinskega izobraževanja, medgeneracijski prenos jezika, jezikovno revitalizacijo ter spreminjanje jezikovne in narodnostne sestave šolske populacije. Manj raziskani pa ostajajo neposredni učinki čezmejnega vpisa na organizacijo šolskega dela, didaktične procese, vključevanje učencev, sodelovanje s starši ter na nadaljnje izobraževalne poti učencev, ki živijo v eni državi in se šolajo v drugi.

Namen strokovno-razvojne naloge je celovito preučiti pojav čezmejnega vpisa učencev s stalnim prebivališčem v Italiji v šole z italijanskim učnim jezikom v Sloveniji ter opredeliti njegove ključne značilnosti in učinke. Posebna pozornost bo namenjena analizi trendov vpisa, raziskovanju razlogov in motivov družin za izbiro šolanja v Sloveniji ter preučevanju vpliva čezmejne mobilnosti na organizacijo pouka, didaktične prakse, vključevanje učencev ter odnose med šolo in družinami. Raziskava bo obravnavala tudi nadaljnje izobraževalne poti teh učencev in skušala ugotoviti, ali se zaradi njihovega specifičnega položaja pojavljajo potrebe po dodatni pedagoški, organizacijski ali strokovni podpori.

Osrednja raziskovalna metoda bodo polstrukturirani intervjuji z vodstvi šol in s starši učencev, ki imajo stalno prebivališče v Italiji ter obiskujejo šolo v Sloveniji. Z intervjuji bomo pridobili poglobljen vpogled v razloge za izbiro čezmejnega šolanja, izkušnje in pričakovanja posameznih deležnikov ter v zaznane učinke tega pojava na vsakodnevno delovanje šole in izvajanje vzgojno-izobraževalnega procesa. Poseben poudarek bo namenjen tudi izkušnjam sodelovanja med šolo in družinami ter izzivom, ki se pojavljajo pri vključevanju učencev v šolsko okolje.

Ugotovitve raziskave bodo omogočile natančnejše razumevanje čezmejnega vpisa kot specifičnega pojava v okviru šol z italijanskim učnim jezikom v Sloveniji. Hkrati bodo lahko služile kot strokovna podlaga za prepoznavanje razvojnih potreb ter oblikovanje usmeritev in ukrepov, ki bi šolam omogočili ustreznejše odzivanje na spremembe v strukturi šolske populacije ter zagotavljanje primerne pedagoške in organizacijske podpore učencem in njihovim družinam.

2 Izsledki prejšnjih raziskav

Obravnavana tematika je v slovenskem raziskovalnem prostoru za zdaj razmeroma slabo zastopana. Čeprav obstajajo raziskave o manjšinskem šolstvu, dvojezičnem oziroma večjezičnem izobraževanju, jezikovnih praksah ter vlogi šole pri ohranjanju manjšinskih jezikov, je študij, ki bi se neposredno osredotočali na čezmejni vpis učencev s stalnim prebivališčem v eni državi v šole manjšinskega jezika v sosednji državi, malo. Vpis učencev, ki imajo stalno prebivališče v eni državi in se izobražujejo v drugi državi, je pojav, ki je izraziteje stopil v ospredje šele v zadnjih letih in zato še ni bil sistematično ter celovito raziskan.

Mezgec (2017) v raziskavi o pomenu dvojezične šole v Špetru kot enega ključnih dejavnikov za ohranjanje in ponovno vzpostavljanje medgeneracijskega prenosa slovenščine v Beneški Sloveniji izpostavlja, da se je struktura učencev v zadnjih letih spremenila. V šolskem letu 2014/15 je kar 74 % učencev, vpisanih v prve letnike posameznih stopenj šolanja, izhajalo iz neslovenskih družin, 24 % iz mešanih in le 3 % iz slovenskih. To kaže, da dvojezično šolanje vse bolj presega svojo prvotno manjšinsko funkcijo in postaja privlačno tudi za širše italijansko govoreče okolje. Motivi za izbiro dvojezične šole se med starši razlikujejo. Starši slovenskega porekla jo pogosto izberejo zaradi želje po obnovi prekinjene jezikovne in kulturne kontinuitete ter pričakujejo, da bo šola prispevala k prenosu slovenskega jezika, kulture in identitete na naslednjo generacijo. Pri italijansko govorečih starših pa je pomembnejša splošna vrednost zgodnje dvojezičnosti: znanje dodatnega jezika razumejo kot razvojno in izobraževalno prednost ter kot potencialno korist za otrokovo prihodnost. Raziskava zato ugotavlja, da pričakovanja različnih skupin staršev do dvojezične šole niso povsem enaka. Za del slovenskih oziroma s slovenskim okoljem povezanih družin je šola tudi nosilka slovenske kulture in identitete, medtem ko jo italijanski starši pogosteje razumejo predvsem kot prostor za pridobivanje dvojezičnih kompetenc. Slovenščina je zanje lahko koristna tudi kot jezik sosednje države, ni pa nujno, da jo dojemajo kot zgodovinski jezik prostora, v katerem živijo.

Zorčič in Novak Lukanović (2023) obravnavata čezmejno srednješolsko izobraževanje dijakov iz Slovenije na slovenskih manjšinskih šolah na avstrijskem Koroškem. Glavni cilj raziskave je bil ugotoviti, zakaj se dijaki iz Slovenije odločajo za šolanje na slovenskih manjšinskih srednjih šolah v Avstriji ter kakšne posledice ima takšna odločitev za dijake in za slovensko manjšinsko šolstvo na avstrijskem Koroškem. Izvedeni so bili intervjuji z vodstvi vseh treh obravnavanih šol, pet fokusnih skupin ter kratek vprašalnik. Sodelovalo je 38 dijakov, starih 18 let ali več, vprašalnik pa je med drugim

zajemal samooceno znanja slovenščine, nemščine in angleščine ter socialno-ekonomsko ozadje. Motivi dijakov za šolanje v Avstriji so različni. Med pomembnejšimi so želja po učenju nemščine, boljše možnosti za nadaljnji študij in zaposlitev v tujini, pridobivanje mednarodnih izkušenj ter športne in glasbene možnosti. Pri nekaterih je odločitev povezana tudi s preselitvijo ali zaposlitvijo staršev v Avstriji, pri čemer šola s slovenščino kot učnim jezikom olajša vključevanje v novo okolje. Dijaki ocenjujejo, da je na avstrijskih šol manj pritiska zaradi ocenjevanja ter več prostora za osebni razvoj in interese. Avstrijski sistem vidijo kot bolj praktično in specializirano usmerjen, slovenskega pa kot takšnega, ki zagotavlja širše splošno znanje. Čezmejno šolanje vpliva tudi na prihodnje načrte dijakov. Večina želi nadaljevati študij, pogosto v Avstriji ali drugi državi, jezikovno znanje in izkušnjo šolanja v tujini pa razumejo kot pomembno prednost za nadaljnje izobraževanje in zaposlitev. Del dijakov poklicnih programov razmišlja tudi o neposredni zaposlitvi v Avstriji. Pomemben širši izsledek je pozitiven vpliv dijakov iz Slovenije na slovensko manjšino v Avstriji. Njihova prisotnost povečuje uporabo sodobne pogovorne slovenščine v šolah ter koroške slovenske in nemško govoreče dijake izpostavlja različnim oblikam slovenščine. S tem se širi njihov jezikovni repertoar in krepi sporazumevalna samozavest.

Kovács (2024) osvetljuje fenomen izrazite rasti čezmejnega vpisa učencev iz Madžarske v dvojezične osnovne šole v Prekmurju. Od prvih sedmih učencev v šolskem letu 2015/16 je njihovo število do šolskega leta 2023/24 naraslo na 79. Pojav je posebej izrazit na manjših šolah v Prosenjakovcih in Genterovcih, kjer učenci iz Madžarske predstavljajo približno tretjino vseh vpisanih učencev. Intervjuji s starši so pokazali, da je odločitev za šolanje v Sloveniji premišljena in temelji na več dejavnikih. Kot najpomembnejša izstopata zaznana večja prijaznost slovenskega šolskega sistema do otrok ter večjezičnost dvojezičnih šol. Starši slovenske šole opisujejo kot manj toge, bolj usmerjene v otroka in kot okolje, v katerem opismenjevanje poteka bolj postopno. Pomemben motiv je tudi možnost učenja slovenščine in madžarščine ter dodatnih tujih jezikov, kar starši razumejo kot pomembno prednost za nadaljnje izobraževanje in prihodnje zaposlitvene možnosti otrok. Vključevanje učencev iz Madžarske je imelo neposreden vpliv na pedagoško delo šol. Učitelji so se morali prilagoditi novi jezikovni sestavi razredov in intenzivneje uporabljati madžarski jezik, kar je po ocenah ravnateljic prispevalo k izboljšanju njihovih jezikovnih kompetenc. Hkrati je prisotnost maternih govorcev madžarščine pozitivno vplivala na znanje madžarskega jezika pri učencih iz Slovenije. Šole pa so se soočile tudi z dodatnimi zahtevami pri poučevanju slovenščine, saj se učenci iz Madžarske praviloma vključujejo brez predhodnega znanja slovenskega jezika. Ravnateljice in starši niso zaznali večjih težav v odnosih med učenci iz Slovenije in Madžarske; otroci so se med seboj povezovali tudi zunaj šole. Nekaj začetnih pomislekov se je pojavilo med posameznimi starši iz Slovenije, predvsem zaradi občutka, da bi lahko bili učenci iz Madžarske privilegirani, vendar so šole te pomisleke praviloma razrešile. Tudi starši iz Madžarske so se po ocenah vodstev šol dobro vključili v življenje šole. Pomemben podatek se nanaša na usvajanje slovenskega jezika. Čeprav so nekateri starši pričakovali, da bodo otroci slovenščino dobro usvojili v enem ali dveh letih, raziskava kaže, da za samozavestno sporazumevanje praviloma potrebujejo približno štiri do pet šolskih let. To opozarja na potrebo po dolgoročni jezikovni podpori učencem, zlasti v začetnih letih šolanja. Poseben izziv je predstavljalo obdobje epidemije, ko starši zaradi neznanja slovenščine otrokom pri pouku na daljavo pogosto niso mogli ustrezno podpreti.

3 Šole z italijanskim učnim jezikom

Model vzgoje in izobraževanja na narodnostno mešanem območju slovenske Istre je del slovenskega javnega vzgojno-izobraževalnega sistema, hkrati pa je zasnovan tako, da zagotavlja uresničevanje pravic italijanske narodne skupnosti ter ohranjanje in razvoj njenega jezika in kulture. Italijanščina ima zato na tem območju poseben položaj: v vzgojno-izobraževalnih ustanovah z italijanskim učnim jezikom se poučuje kot materni oziroma prvi jezik (J1), v ustanovah s slovenskim učnim jezikom pa kot drugi jezik (J2) oziroma kot jezik okolja.

3.1 Italijanščina kot materni/prvi jezik (J1)

Vzgojno-izobraževalne ustanove z italijanskim učnim jezikom večinoma obiskujejo otroci in učenci pripadnikov italijanske narodne skupnosti, za katere italijanščina predstavlja materni oziroma prvi jezik (J1). Vendar so te ustanove odprte tudi za otroke z različnim narodnostnim in jezikovnim ozadjem. Starši otrok, katerih prvi jezik je slovenščina ali kakšen drug jezik, se za vpis v ustanove z italijanskim učnim jezikom pogosto odločajo zaradi večjezičnega in večkulturnega značaja okolja, v katerem živijo, ter zaradi prepoznavanja znanja jezikov in poznavanja različnih kultur kot pomembnih družbenih in izobraževalnih vrednot.

Poleg vrtcev, v katerih vzgojno-izobraževalno delo poteka v italijanskem jeziku, delujejo v slovenski Istri tri osnovne šole z italijanskim učnim jezikom: Osnovna šola Pier Paolo Vergerio il Vecchio v Kopru, Osnovna šola Dante Alighieri v Izoli ter Osnovna šola Vincenzo e Diego de Castro v Piranu. Po zaključku obveznega osnovnošolskega izobraževanja lahko učenci šolanje nadaljujejo na srednjih šolah z italijanskim učnim jezikom, in sicer na Gimnaziji Gian Rinaldo Carli v Kopru, Gimnaziji Antonio Sema v Portorožu ter Srednji šoli Pietro Coppo v Izoli, ki izvaja ekonomske in tehniške izobraževalne programe (Zudič Antonič 2023, 188–189; Zudič Antonič in Zorman 2023, 18–21).

V šolah z italijanskim učnim jezikom so učni načrti prilagojeni posebnostim narodnostno mešanega območja. Prilagoditve se nanašajo zlasti na italijanščino kot materni oziroma prvi jezik (J1), slovenščino kot drugi jezik (J2), predmet spoznavanje družbe v 4. in 5. razredu ter na zgodovino, geografijo in glasbeno umetnost (Zudič Antonič 2009; Novak Lukanovič idr. 2011, 349–350). Pouk vseh predmetov, z izjemo tujih jezikov, poteka v italijanščini. V italijanščini so praviloma tudi učna gradiva, priročniki in delovni zvezki. Italijanščina je obenem osrednji jezik ustnega in pisnega sporazumevanja med zaposlenimi v šoli ter med šolo in starši. Večina učiteljev na teh šolah je pripadnikov italijanske narodne skupnosti (Zudič Antonič 2009; 2023; Zudič Antonič in Zorman 2023, 18–21).

3.2 Italijanščina kot drugi jezik (J2)

V šolah s slovenskim učnim jezikom se italijanščina poučuje kot drugi jezik oziroma kot jezik okolja. Gre za obvezni predmet, ki se od 1. razreda osnovne šole dalje izvaja dve uri tedensko. Do zaključka obveznega osnovnošolskega izobraževanja učenci opravijo skupno 624 ur pouka italijanščine. Pričakovana raven znanja naj bi ob koncu osnovne šole ustrezala ravnem od A2 do B1 po Skupnem evropskem jezikovnem okviru (SEJO; angl. *Common European Framework of Reference for Languages* – CEFR). Sporazumevalne zmožnosti so opredeljene v skladu s Skupnim evropskim jezikovnim okvirom, ki jezikovno sporazumevalno zmožnost opisuje na šeststopenjski lestvici od A1 do C2, pri čemer A1 predstavlja najnižjo, C2 pa najvišjo raven. Posamezne ravni vključujejo opisnike za različne jezikovne dejavnosti oziroma zmožnosti, med drugim slušno in bralno razumevanje, govorno sporazumevanje in sporočanje ter pisno sporočanje.

Italijanščina kot drugi jezik se poučuje kot samostojen učni predmet. V prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju in deloma tudi v drugem jo praviloma poučujejo razredni učitelji, ustrezno usposobljeni za poučevanje jezika, medtem ko v drugem in tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju pouk izvajajo učitelji s strokovno usposobljenostjo za poučevanje italijanščine (Čok 2009, 91–92).

Ob prehodu v srednješolsko izobraževanje učni načrt predvideva nadaljevanje učenja italijanščine na višji ravni za dijake s predhodnim znanjem jezika, zlasti za tiste, ki so se italijanščine učili že v osnovni šoli. V ta program se lahko vključijo tudi dijaki, ki so se v osnovni šoli italijanščino učili kot izbirni ali fakultativni predmet v obsegu treh do šestih let. Za dijake, ki prihajajo z območij zunaj narodnostno mešanega prostora in se italijanščine predhodno niso učili, kurikulum omogoča učenje jezika na začetni oziroma osnovni ravni (Novak Lukanovič idr. 2011, 351–352; Zudič Antonič 2023, 190).

Učni načrt za italijanščino kot drugi jezik med ključnimi cilji izpostavlja razvijanje sporazumevalne zmožnosti in postopno doseganje višje ravni jezikovne usposobljenosti. Poučevanje jezika pri tem ni omejeno zgolj na usvajanje jezikovnosistemskih znanj in spretnosti, kot so fonetika, morfologija in besedišče, temveč vključuje tudi razvijanje večkulturne oziroma medkulturne razsežnosti poučevanja in učenja jezika (Šečerov idr. 2011, 7; Zudič Antonič in Cerkvenik 2019, 69; Zudič Antonič 2023, 190).

4 Metodologija

Letošnja raziskava je osredotočena na učence, ki prebivajo v Italiji in se izobražujejo v šolah z italijanskim učnim jezikom v Sloveniji. Posebna pozornost je namenjena motivacijam družin za izbiro šolanja v Sloveniji, izkušnjam staršev in predstavnikov šole s čezmejnim šolanjem ter pedagoškim, organizacijskim in administrativnim vidikom tega pojava.

Osrednja raziskovalna metoda so polstrukturirani intervjuji z vodstvom šole ter starši učencev, ki imajo stalno prebivališče v Italiji in obiskujejo šolo v Sloveniji. Z intervjuji želimo pridobiti poglobljen vpogled v razloge za izbiro čezmejnega šolanja, izkušnje in perspektive posameznih deležnikov ter vpliv tega pojava na vsakodnevno delovanje šole in izvajanje vzgojno-izobraževalnega procesa.

Vzpostavili smo sodelovanje z osnovno šolo z italijanskim učnim jezikom »Pier Paolo Vergerio il Vecchio« v Kopru. Ravnateljici šole smo predstavili namen, cilje in predvideni potek raziskave ter metodološki pristop. Ravnateljica je sodelovanje v raziskavi potrdila ter izrazila pripravljenost za podporo pri njej, zlasti pri obveščanju staršev o raziskavi in spodbujanju njihove udeležbe.

V pripravljalni fazi smo oblikovali teoretična in metodološka izhodišča raziskave, pripravili in šoli posredovali uradno povabilo k sodelovanju, izdelali obrazce za informirano soglasje udeležencev ter oblikovali vsebinske sklope in vprašanja za polstrukturirane intervjuje.

Dne 24. in 26. marca 2026 smo izvedli prva dva polstrukturirana intervjuja, in sicer z ravnateljico in pomočnico ravnateljice. Intervjuja sta bila namenjena pridobivanju vpogleda v pojav čezmejnega šolanja z vidika vodstva šole. Osredotočili smo se predvsem na značilnosti vključevanja učencev s prebivališčem v Italiji, njihovo vključevanje v šolsko okolje ter na pedagoške, organizacijske in administrativne vidike, povezane s čezmejnim šolanjem.

Dne 8. junija 2026 smo izvedli še sedem polstrukturiranih intervjujev s starši učencev, ki prebivajo v Italiji in obiskujejo osnovno šolo z italijanskim učnim jezikom v Kopru. Starši so bili k sodelovanju v raziskavi povabljeni v okviru roditeljskega sestanka.

Vsi intervjuji so bili izvedeni v italijanskem jeziku. Intervjuji so bili posneti in nato transkribirani s pomočjo orodja TurboScribe (https://turboscribe.ai). Avtomatsko pripravljene transkripte smo natančno pregledali ter jih po potrebi jezikovno in vsebinsko popravili na podlagi izvirnih zvočnih posnetkov.

V naslednjem poglavju predstavljamo analizo izvedenih intervjujev. Ugotovitve so strukturirane glede na ključne vsebinske teme, ki so se izoblikovale v raziskovalnem gradivu, pri interpretaciji pa jih utemeljujemo z izbranimi citati iz intervjujev.

5 Analiza rezultatov

5.1 Analiza intervjujev z vodstvom šole

Analiza intervjujev z ravnateljico in pomočnico ravnateljice omogoča vpogled v izkušnje Osnovne šole Pier Paolo Vergerio il Vecchio pri vključevanju učencev iz Italije v slovenski šolski prostor. Odgovori obeh sogovornic kažejo na večinoma stabilen trend vpisa učencev iz Italije, pri čemer šola njihovo prisotnost obravnava kot del svoje večjezične in večkulturne narave. Hkrati pa intervjuja opozarjata na nekatere izzive, zlasti na področju usvajanja slovenskega jezika ter odnosa med družino in šolo.

5.1.1 Začetki vpisa in administrativni vidiki

Po podatkih obeh intervjuvank prvi učenci iz Italije obiskujejo šolo od šolskega leta 2006/2007. To kaže, da vključevanje učencev iz Italije v šolo ni nov pojav, temveč že skoraj dve desetletji trajajoča praksa. Dolgotrajne izkušnje šole so zato pomembne tudi pri oblikovanju načinov vključevanja in podpore tem učencem.

Pri samem vpisu intervjuvanki ne izpostavljata večjih administrativnih ali normativnih ovir. Ravnateljica pojasnjuje, da vpis poteka prek šolske svetovalne službe z izpolnitvijo ustreznega obrazca. Starši oziroma zakoniti zastopniki morajo predložiti osebni dokument otroka ter slovensko davčno številko, ki je potrebna za plačevanje šolskih stroškov. Pomočnica ravnateljice dodatno poudari, da ima lahko družina stalno prebivališče v Italiji, kar kaže na relativno fleksibilnost glede prebivališča učencev.

Iz odgovorov je mogoče sklepati, da administrativni postopek za družine iz Italije ne predstavlja pomembnejše ovire za vključitev v šolo. Kot pomemben pogoj se pojavlja predvsem pridobitev slovenske davčne številke, medtem ko italijansko prebivališče samo po sebi ni ovira za vpis.

5.1.2 Stabilnost vpisa in razlogi za izbiro šole

Obe intervjuvanki ocenjujeta, da je število učencev iz Italije v zadnjih letih razmeroma stabilno. Ravnateljica govori o konstantnem vpisu, pomočnica ravnateljice pa navaja, da število otrok iz Italije »ostaja bolj ali manj stabilno«. To pomeni, da v analiziranem obdobju ni zaznati izrazitega povečanja ali zmanjšanja zanimanja družin iz Italije za vpis na šolo.

Razlogi za izbiro šole so po mnenju vodstva večplastni. Ravnateljica kot pomembne dejavnike izpostavlja kakovost izobraževalne ponudbe, individualno pozornost, namenjeno učencem, vključujoče in spodbudno okolje ter možnost ohranjanja in razvijanja italijanskega jezika in kulture. Pomembno prednost predstavlja tudi možnost učenja slovenščine in drugih jezikov, kar je za družine iz Italije pomemben vidik večjezičnega izobraževanja.

Pomočnica ravnateljice nekoliko izraziteje poudarja organizacijske in praktične prednosti šole. Med njimi izpostavlja manjše število učencev v razredih, zaradi česar je posameznemu učencu mogoče nameniti več pozornosti, ter brezplačne dejavnosti razširjenega programa, kot so podaljšano bivanje, učna pomoč in interesne dejavnosti. Ravnateljica poleg tega omenja tudi širšo ponudbo, na primer šolo v naravi, plavalni tečaj in zimsko šolo v naravi.

Primerjava odgovorov pokaže, da vodstvo šole privlačnost ustanove povezuje z izobraževalnimi, organizacijskimi in socialnimi dejavniki. Pri družinah iz Italije torej ne gre zgolj za izbiro šole zaradi italijanskega učnega jezika, temveč tudi zaradi celotnega okolja, ki ga šola ponuja.

5.1.3 Odnos med šolo in družinami

Pri opisu odnosa med šolo in družinami iz Italije se pokaže ena pomembnejših razlik med odgovoroma intervjuvank. Ravnateljica odnos opisuje kot pozitiven, sodelovalen in odprt. Po njenem mnenju starši izkazujejo velik interes za izobraževanje svojih otrok, sodelujejo pri šolskih in obšolskih dejavnostih ter vzdržujejo reden dialog z učitelji. Posebej poudarja zaupanje, medsebojno spoštovanje ter pripravljenost šole, da pomaga družinam pri vključevanju otrok.

Pomočnica ravnateljice pa poda nekoliko bolj kritičen pogled. Opozarja, da je odnos med starši in učitelji včasih preveč prijateljski ter da nekateri starši šolo razumejo kot neko vrsto nadomestila za družino. Ta odgovor kaže na možno napetost med željo šole po tesnem sodelovanju z družinami in potrebo po jasnem razmejevanju odgovornosti med šolo in starši.

Razlika med odgovoroma je pomembna, saj kaže, da lahko isti odnos med šolo in družinami različni predstavnici vodstva doživljata različno. Medtem ko ravnateljica poudarja predvsem pozitivne vidike sodelovanja, pomočnica ravnateljice opozarja na možnost prevelikega vključevanja šole v družinsko sfero oziroma na pričakovanja staršev, ki presegajo tradicionalno vlogo šole. To predstavlja pomemben vidik pri nadaljnji analizi intervjujev s starši.

5.1.4 Usvajanje slovenskega jezika

Vprašanje jezikovne kompetence je eden ključnih vidikov vključevanja učencev iz Italije. Obe intervjuvanki se strinjata, da je slovenščina za nekatere učence pomemben izziv, vendar se njuni oceni glede uspešnosti usvajanja jezika nekoliko razlikujeta.

Ravnateljica poudarja, da je čas, potreben za doseganje funkcionalne komunikacije v slovenščini, zelo različen. Na to vplivajo predvsem individualne sposobnosti učenca, zahtevnost slovenskega jezika, zlasti slovničnih struktur, ter količina vsakodnevne jezikovne prakse. Po njenem mnenju večina učencev ob podpori učiteljev in dodatni pomoči zunaj šole postopoma doseže funkcionalno raven komunikacije, praviloma do 7. razreda. Hkrati priznava, da pri nekaterih učencih težave s slovenščino trajajo večji del šolanja.

Pomočnica ravnateljice je pri tem bolj zadržana. Navaja, da so primeri funkcionalne komunikacije v slovenščini med učenci iz Italije redki in da se praviloma pojavijo šele okoli sedmega leta šolanja. Njena ocena kaže na zahtevnost procesa jezikovne integracije in na dejstvo, da sama prisotnost učenca v slovenskem šolskem okolju še ne pomeni nujno hitrega razvoja jezikovne kompetence.

Pomembno je tudi, da šola učencem nudi ure učne pomoči oziroma dopolnilnega pouka ter interesne dejavnosti v slovenskem jeziku. Iz odgovorov je razvidno, da pomembno vlogo pri razvoju jezika prevzemajo tudi starši, ki po besedah ravnateljice za svoje otroke poiščejo dodatno pomoč zunaj šole. Jezik se tako kaže kot eden osrednjih dejavnikov procesa vključevanja. Čeprav italijanski učenci obiskujejo šolo z italijanskim učnim jezikom, je za njihovo popolno vključevanje v širše šolsko okolje pomembno tudi obvladovanje slovenščine.

5.1.5 Vpliv na delo učiteljev

Pri vprašanju vpliva učencev iz Italije na delo učiteljev se odgovora intervjuvank bistveno razlikujeta. Pomočnica ravnateljice meni, da njihov prihod na delo učiteljev ne vpliva, medtem ko ravnateljica poda bolj diferenciran odgovor.

Ravnateljica opozarja, da lahko razlike med italijanskim in slovenskim šolskim sistemom, različni učni načrti, načini poučevanja in predznanje učencev zahtevajo določene prilagoditve. Učitelji morajo v nekaterih primerih pripraviti dodatna gradiva, prilagoditi način dela in nameniti več časa individualizaciji pouka. Posledično lahko vključevanje učencev iz drugega izobraževalnega sistema pomeni večjo potrebo po pedagoški fleksibilnosti in razvijanju medkulturnih kompetenc.

Razlika med odgovoroma je lahko posledica različnega razumevanja vprašanja: pomočnica ravnateljice vpliv verjetno ocenjuje predvsem z vidika vsakodnevnega funkcioniranja šole, medtem ko ravnateljica bolj poudarja potencialne pedagoške in organizacijske prilagoditve. Iz njunih odgovorov zato ni mogoče sklepati, da učenci iz Italije nujno predstavljajo dodatno obremenitev za učitelje, temveč prej, da njihova prisotnost v določenih primerih lahko zahteva bolj individualiziran pristop.

5.1.6 Vpliv na odnose med vrstniki in šolsko klimo

Pri vprašanju vpliva učencev iz Italije na odnose med vrstniki sta odgovora popolnoma skladna. Obe intervjuvanki poudarjata, da njihova prisotnost na odnose med učenci ne vpliva bistveno drugače kot prisotnost učencev drugih narodnosti.

To kaže na relativno uspešno vključevanje učencev iz Italije v šolsko skupnost. Njihova narodnost oziroma izvor po mnenju vodstva ne predstavljata posebnega dejavnika, ki bi povzročal drugačne odnose med vrstniki. Hkrati pa ta odgovor kaže, da šola učence iz Italije obravnava kot del širše heterogene šolske skupnosti in ne kot ločeno skupino.

5.1.7 Učenci iz Italije kot kulturna in jezikovna pridobitev

Obe intervjuvanki prisotnost učencev iz Italije razumeta kot vir obogatitve šolskega okolja, vendar to razlagata nekoliko drugače.

Ravnateljica poudarja predvsem kulturni vidik: učenci iz Italije prispevajo k večji kulturni raznolikosti, omogočajo primerjavo različnih kultur ter spodbujajo sodelovanje med vrstniki. Njihova prisotnost ustvarja priložnosti za medkulturno učenje.

Pomočnica ravnateljice kot najpomembnejšo prednost izpostavlja jezikovni vidik. Po njenem mnenju so učenci iz Italije posebej koristni za svoje sošolce, saj omogočajo in spodbujajo komunikacijo v italijanščini. To je posebej pomembno v kontekstu šole z italijanskim učnim jezikom, kjer prisotnost učencev iz Italije dodatno podpira naravno rabo italijanščine.

Oba pogleda se dopolnjujeta: učenci iz Italije niso predstavljeni kot skupina, ki bi potrebovala posebno obravnavo, temveč kot del šolske skupnosti, katere prisotnost prispeva h kulturnemu in jezikovnemu bogatenju šolskega okolja.

5.1.8 Nadaljevanje šolanja po osnovni šoli

Pri nadaljevanju izobraževanja se pojavlja jasen vzorec. Nekateri učenci po zaključku osnovne šole nadaljujejo šolanje na Gimnaziji z italijanskim jezikom Gian Rinaldo Carli v Kopru, drugi pa se odločijo za nadaljevanje izobraževanja v Italiji.

Pomočnica ravnateljice navaja, da večina učencev nadaljuje izobraževanje v Italiji, medtem ko ravnateljica poudarja obe možni nadaljnji izobraževalni poti. Ta podatek je pomemben, saj kaže, da vključevanje v slovensko osnovnošolsko okolje za del učencev ne pomeni nujno nadaljevanja celotnega izobraževanja v Sloveniji. Čezmejna mobilnost tako ostaja pomemben element izobraževalnih poti teh učencev.

5.1.9 Sklepna interpretacija intervjujev

Analiza intervjujev z vodstvom šole kaže, da je vključevanje učencev iz Italije v Osnovni šoli Pier Paolo Vergerio il Vecchio dolgotrajen in razmeroma stabilen pojav, ki šoli ne predstavlja večjega administrativnega izziva. Od šolskega leta 2006/2007 se po oceni vodstva število učencev iz Italije bistveno ne spreminja, njihova prisotnost pa je postala del vsakdanjega delovanja šole.

Kot glavne prednosti šola izpostavlja kakovost izobraževanja, manjše število učencev v razredih, individualno pozornost, brezplačne dejavnosti razširjenega programa, obšolske dejavnosti ter možnost ohranjanja italijanskega jezika in kulture. Odgovori hkrati kažejo, da je slovenščina osrednji izziv pri vključevanju. Čeprav večina učencev sčasoma razvije funkcionalno sporazumevanje, je proces dolgotrajen in po mnenju vodstva pogosto traja do približno sedmega leta šolanja.

Zanimiva je tudi razlika v pogledih ravnateljice in pomočnice ravnateljice. Medtem ko ravnateljica večinoma poudarja pozitivne vidike sodelovanja z družinami in potencialne pedagoške koristi večkulturnosti, pomočnica ravnateljice opozarja na bolj problematične vidike, predvsem na preveč prijateljski odnos med starši in učitelji ter na pričakovanja nekaterih staršev, da bi šola prevzemala vlogo družine. Podobno se razlikujeta tudi pri oceni vpliva učencev iz Italije na delo učiteljev: pomočnica ravnateljice ne zaznava posebnega vpliva, ravnateljica pa opozarja na možnost potrebe po prilagajanju metod in individualizaciji pouka.

Kljub tem razlikam pa je skupno sporočilo intervjujev precej jasno: učenci iz Italije so v šolsko okolje vključeni brez izrazite segregacije in niso obravnavani kot skupina, ki bi bistveno odstopala od

drugih učencev iz tujine. Njihova prisotnost ne povzroča posebnih sprememb v odnosih med vrstniki ali v šolskem vzdušju, hkrati pa lahko predstavlja pomemben vir jezikovne in kulturne raznolikosti. Za razumevanje celotne izkušnje učencev iz Italije je zato posebej pomembna primerjava teh ugotovitev z odgovori njihovih staršev, saj lahko slednji pokažejo, ali se pozitivna oziroma bolj kritična ocena vodstva ujema tudi z izkušnjami družin.

5.2 Analiza intervjujev s starši

Analiza zajema sedem družin: pet družin, ki prihajajo iz Italije, eno družino, ki pripada italijanski narodni skupnosti v Sloveniji, ter eno družino iz mešanega oziroma večjezičnega družinskega okolja, ki živi v Italiji. Zaradi zagotavljanja anonimnosti so osebe v analizi nevtralno označene kot Intervju 1, Intervju 2, Intervju 3, Intervju 4, Intervju 5, Intervju 6 in Intervju 7. Pri predstavitvi ugotovitev so uporabljeni vsebinski povzetki odgovorov staršev, brez navajanja osebnih imen. V intervjujih so sodelovale samo ženske.

Intervjuji so bili analizirani po tematskih sklopih, ki so sledili raziskovalnim vprašanjem. Posebna pozornost je bila namenjena virom informacij o šoli, razlogom za izbiro šolanja v Sloveniji, izkušnjam z vpisom, sprejetosti in vključevanju otrok, komunikaciji med šolo in starši, učenju slovenskega jezika, nadaljevanju šolanja ter predlogom za izboljšanje vzgojno-izobraževalnega procesa.

Ker gre za kvalitativno raziskavo z omejenim številom intervjuvanih družin, ugotovitev ni mogoče posplošiti na vse družine, ki se odločajo za šolanje otrok v Sloveniji. Omogočajo pa vpogled v njihove izkušnje, pričakovanja, zaznane prednosti in izzive ter v področja, na katerih bi bilo šolsko prakso mogoče dodatno razvijati.

5.2.1 Viri informacij in odločanje za vpis

Iz intervjujev je razvidno, da ima pri seznanjanju družin z možnostjo šolanja v Sloveniji pomembno vlogo predvsem neformalno informiranje oziroma priporočila drugih staršev. Večina intervjuvanih družin je za šolo izvedela prek osebnih poznanstev, prijateljev ali staršev otrok, ki so šolo že obiskovali. Pozitivne izkušnje drugih družin so predstavljale pomemben dejavnik zaupanja in so nekatere starše spodbudile k vpisu, tudi brez predhodnega podrobnega poznavanja šolskega okolja.

Intervjuvanka 1 je poudarila, da je za šolo izvedela prek pogovora z drugimi starši. Po obisku šole sta jo prepričala šolsko okolje in vzgojno-izobraževalna ponudba. Tudi intervjuvanka 2 je informacije pridobila od prijateljev, katerih otroci so šolo že obiskovali. Intervjuvanka 3 je odločitev sprejela na podlagi izkušenj starejših otrok in pogovorov z drugimi starši. Intervjuvanka 4 je navedla, da se je za šolo odločila predvsem na podlagi dobrega slovesa in priporočil drugih družin, pri čemer zaradi takratnih epidemioloških razmer šole pred vpisom ni mogla podrobneje spoznati. Intervjuvanka 5 je zanimanje za šolo razvila ob spremljanju vse večjega števila otrok iz domačega okolja, ki so se vpisovali v to šolo. Intervjuvanka 6 se je pri izbiri oprla na dober sloves šole in pozitivne izkušnje prejšnjih generacij. Intervjuvanka 7 pa je šolo izbrala na podlagi več dejavnikov, med katerimi so bili pripadnost italijanski narodni skupnosti, bližina šole in njena vzgojno-izobraževalna ponudba.

Ugotovitve kažejo, da ima pri odločanju pomembno vlogo zaupanje, ki se oblikuje prek osebnih priporočil in izkušenj drugih družin. Starši se pogosto ne opirajo zgolj na formalne informacije o programu, temveč tudi na pričevanja o šolskem vzdušju, odnosih med učitelji in učenci, organizaciji pouka ter zadovoljstvu otrok.

Na podlagi tega je mogoče sklepati, da bi bilo smiselno ohraniti in dodatno razvijati formalne oblike informiranja bodočih staršev, kot so predstavitve šole, dnevi odprtih vrat, informativni sestanki ter pregledno predstavljene informacije o učnem programu, jezikovnih zahtevah in možnostih podpore učencem, ki prihajajo iz drugačnega jezikovnega okolja.

5.2.2 Glavni razlogi za izbiro šole z italijanskim učnim jezikom v Sloveniji

Analiza intervjujev kaže, da odločitev za šolanje otrok v Sloveniji praviloma ni povezana le z enim dejavnikom. Starši so izpostavili kombinacijo pedagoških, organizacijskih, jezikovnih, kulturnih in praktičnih razlogov.

Kakovost vzgojno-izobraževalne ponudbe

Eden najpogosteje izpostavljenih razlogov je zaznana kakovost šole in njena usmerjenost v celostni razvoj otrok.

Intervjuvanka 1 je poudarila, da jo je prepričal predvsem pedagoški program, ki ga je ocenila kot bolj podoben izobraževalnim pristopom, značilnim za nekatere severnoevropske države. Pomembni so bili raznolikost dejavnosti, večji poudarek na angleščini ter drugačna organizacija vzgojno-izobraževalnega procesa. Intervjuvanka 2 je izpostavila pomen izkustvenega učenja, dejavnosti na prostem in razvoja kompetenc. Kot posebej pomembne je navedla šolo v naravi, plavalne dejavnosti, zimske športne aktivnosti ter naravoslovne in kulturne dneve, vključene v šolski program. Podobno je intervjuvanka 3 poudarila, da jo prepričata večja pozornost, namenjena otroku, ter povezanost šolskih dejavnosti z naravnim okoljem. Starši cenijo tudi preventivne zdravstvene preglede in dostopnost dodatnih strokovnih oblik podpore, ki jih zaznavajo kot pomembno prednost v primerjavi z izkušnjami v Italiji. Intervjuvanka 4 je izpostavila pomen širše vzgojne vloge šole. Po njenem mnenju šola ne razvija zgolj učnih znanj, temveč tudi samostojnost, odgovornost in sposobnost soočanja z različnimi življenjskimi situacijami. Tudi intervjuvanka 5 je poudarila, da šola otrokom omogoča bolj umirjen učni proces, večjo individualno pozornost ter razvoj samostojnosti. Intervjuvanka 6 pa je posebej izpostavila, da manjše število učencev učiteljem omogoča lažje spremljanje razumevanja učne snovi in ustavljanje pri vsebinah, ki jih posamezni učenci še niso usvojili. Intervjuvanka 7 je kot pomembne dejavnike navedla prijetno šolsko okolje, manjše učilnice, naravno okolje in občutek domačnosti.

Iz odgovorov je razvidno, da starši šolo pogosto razumejo kot prostor, v katerem se prepletajo učenje, socialni razvoj, življenjske izkušnje in oblikovanje osebnostnih lastnosti. V njih se večkrat pojavlja prepričanje, da je kakovost šole povezana tudi z organizacijo pouka, številom učencev v razredu in raznolikostjo dejavnosti.

Manjši oddelki in individualna pozornost

Manjše število učencev v oddelkih je ena najizrazitejših skupnih ugotovitev intervjujev.

Starši menijo, da manjši oddelki omogočajo boljše spremljanje posameznega otroka, hitrejše prepoznavanje težav in več priložnosti za individualno obravnavo.

Intervjuvanka 1 je manjše oddelke navedla kot enega glavnih razlogov za izbiro šole. Intervjuvanka 2 je poudarila večjo pozornost do otroka in možnosti za razvoj njegove samostojnosti. Intervjuvanka 4 je manjše oddelke povezala z večjo možnostjo spremljanja učencev, medtem ko je intervjuvanka 5 izpostavila, da se lahko učitelji v manjših skupinah lažje posvetijo učencem, ki določene snovi še niso razumeli. Pomemben je tudi odgovor intervjuvanke 3, ki je opisala, da učitelji pri pouku poskušajo zagotoviti, da učenci razumejo obravnavano vsebino, preden nadaljujejo z novo snovjo.

Manjši oddelki se v zaznavah staršev povezujejo z večjo preglednostjo učnega procesa, boljšim poznavanjem otrok in večjimi možnostmi prilagajanja poučevanja. Iz intervjujev pa ni mogoče neposredno sklepati, da je manjše število učencev samo po sebi vzrok za vse pozitivne izkušnje. Pomembno vlogo imajo tudi strokovnost učiteljev, njihovi odnosi z učenci, organizacija dela in sodelovanje s starši.

Naravno okolje in dejavnosti zunaj učilnice

Pomemben dejavnik izbire je tudi fizično in naravno okolje šole.

Družine so večkrat poudarile pomen zelenih površin, šolskega vrta, zunanjih športnih površin ter dejavnosti, ki potekajo zunaj običajnega učnega okolja.

Intervjuvanka 3 je šolsko okolje opisala kot prijetno in spodbudno, intervjuvanka 4 pa je poudarila pomen dejavnosti na prostem ter njihove vključenosti v redni program. Intervjuvanka 5 je naravno okolje povezala z lastnimi vrednotami, predvsem z zdravjem, stikom z naravo in kakovostjo vsakdanjega življenja. Intervjuvanka 7 je izpostavila zeleno okolje in manjše učilnice kot elementa, ki prispevata k občutku domačnosti.

Iz odgovorov je mogoče sklepati, da starši pomen šolskega prostora razumejo širše od njegove osnovne funkcije. Okolje doživljajo kot dejavnik, ki lahko vpliva na otrokovo počutje, motivacijo za obiskovanje pouka in možnosti za izkustveno učenje.

Praktični dejavniki: bližina šole in organizacija varstva

Praktični dejavniki so bili za številne družine pomemben del odločitve.

Intervjuvanka 1 je poudarila, da živi v neposredni bližini meje in da je šola zanjo logistično zelo dostopna. Intervjuvanka 2 je izpostavila bližino kraja bivanja, intervjuvanka 4 pa je navedla, da ji ustreza tudi možnost organizacije jutranjega in popoldanskega varstva. Intervjuvanka 5 je pojasnila, da je bila bližina šole eden od razlogov za izbiro, čeprav pri njeni odločitvi ni bila najpomembnejša. Intervjuvanka 6 je opozorila, da lahko organizacija prevozov postane zahtevnejša, zlasti ob prehodu na višjo stopnjo šolanja oziroma ob nadaljevanju šolanja v drugem kraju. Izkušnja intervjuvanke 2 je posebej pomembna z vidika nadaljnjega šolanja. Pojasnila je, da se je odločila za vrnitev otrok v italijanski šolski sistem predvsem zaradi neusklajenosti šolskih koledarjev, delovnih obveznosti staršev in zahtevne organizacije prevozov. Ta odločitev ni bila posledica nezadovoljstva s šolo, temveč predvsem praktičnih in družinskih okoliščin.

Ugotovitve kažejo, da je treba pri razumevanju odločitev staršev upoštevati tudi širši družinski kontekst. Izbira šole ni odvisna zgolj od kakovosti pouka, temveč tudi od oddaljenosti, prometnih povezav, delovnega časa staršev, šolskih počitnic in drugih dejavnikov.

5.2.3 Jezikovni in kulturni dejavniki

Jezikovna razsežnost je eno ključnih področij raziskovanja. Večina intervjuvanih staršev navaja, da njihovi otroci pred vstopom v šolo slovenščine niso poznali ali pa je bilo njihovo znanje omejeno. Zato je bilo učenje jezika pomemben del njihovega vključevanja v slovensko okolje.

Začetno znanje slovenskega jezika

Družine so poročale o različnih jezikovnih izhodiščih otrok.

Intervjuvanka 1 je pojasnila, da otroci pred vstopom v šolo niso bili v stiku s slovenščino. V družini se uporablja predvsem angleščina, zato je bil vstop v šolo z italijanskim učnim jezikom v Sloveniji povezan tudi z novim jezikovnim okoljem. Intervjuvanka 2 je navedla, da starejši otrok ob vstopu v šolo ni poznal slovenščine, mlajši pa je predhodno obiskoval vrtec s slovenskim učnim jezikom v Italiji. Starši so pri mlajšem otroku zaznali večjo pripravljenost za učenje in lažje usvajanje jezika. Intervjuvanka 3 je poročala, da otrok pred vpisom ni poznal slovenščine. Ker je imel tudi učne težave na področju italijanskega jezika, je bilo učenje dodatnega jezika še zahtevnejše. Intervjuvanka 4 je navedla, da otrok ob vstopu v šolo ni govoril slovensko, vendar je po mnenju staršev predhodna izpostavljenost sorodnemu jeziku, hrvaščini, olajšala začetno razumevanje. Izpostavila je prednost predhodnega stika z drugim slovanskim jezikom, čeprav to še ne pomeni samodejnega obvladovanja slovenščine. Intervjuvanka 5 je opisala različni izkušnji dveh otrok. Prvi otrok pred vstopom v šolo ni poznal slovenščine, drugi pa je predhodno obiskoval vrtec s slovenskim učnim jezikom. Starši so pri

drugem otroku zaznali lažje usvajanje jezika, kar povezujejo z zgodnejšo izpostavljenostjo slovenščini. Intervjuvanka 6 je navedla, da otrok ob vstopu v šolo ni poznal slovenskega jezika, saj je prej obiskoval vrtec z italijanskim učnim jezikom. Intervjuvanka 7 pa je opisala dve različni izkušnji: en otrok pred vpisom ni poznal slovenščine, drugi pa je imel predhodno izkušnjo vrtca s slovenskim učnim jezikom.

Ti primeri kažejo, da se otroci v šolo vključujejo z različnimi jezikovnimi izhodišči. Na usvajanje slovenščine lahko vplivajo predhodna izpostavljenost jeziku, stik z drugimi slovanskimi jeziki, starost ob začetku učenja, individualne jezikovne sposobnosti, učne posebnosti ter možnosti uporabe slovenščine zunaj šole.

Proces usvajanja slovenščine

Starši so učenje slovenščine opisali kot dolgotrajen in zahteven proces.

Intervjuvanka 1 je navedla, da otroka še ne govorita tekoče slovensko, vendar postopoma razvijata razumevanje besedil in širita besedišče. Pri tem družina uporablja dodatno pomoč učiteljice, ki otroka dvakrat tedensko poučuje doma. Intervjuvanka 2 je izpostavila, da je pri obeh otrocih že več let prisotna dodatna pomoč pri učenju slovenščine. Starši niso prepričani, ali otroka jezik obvladata dovolj dobro za samostojno in sproščeno komunikacijo z maternimi govorci. Po njihovem mnenju je njuno znanje pogosto bolj povezano s šolskimi vsebinami kot z vsakdanjo komunikacijo. Intervjuvanka 3 je opisala postopno napredovanje otroka, ki je občasno začel prepoznavati in razumeti pogovore v slovenščini v vsakdanjem okolju. Ob tem je poudarila pomen individualne pomoči pri učenju. Intervjuvanka 4 je izpostavila, da starejši otrok slovenščino razume in se zna sporazumevati v osnovnih vsakdanjih situacijah, vendar mu je jezik še vedno predstavljal težavo. Opozorila je tudi na to, da otrok ni vedno motiviran za učenje slovenščine. Intervjuvanka 5 je opisala, da otrok, ki je imel predhodno izkušnjo s hrvaščino, slovenščino usvaja postopoma. Starši ocenjujejo, da mu bližina hrvaškega jezika olajša začetno razumevanje, vendar je za razvoj aktivne rabe slovenščine potreben dodaten čas in stik z jezikom. Intervjuvanka 6 je navedla, da je otrok pri učenju slovenščine potreboval veliko časa in dodatno podporo. Njegovo znanje danes omogoča osnovno sporazumevanje, vendar razumevanje še ni popolno. Intervjuvanka 7 je izpostavila razliko med otrokoma, ki jo povezuje tako s predhodno izpostavljenostjo jeziku kot z različnimi individualnimi sposobnostmi. Pri otroku, ki je že obiskoval vrtec s slovenskim učnim jezikom, je bilo napredovanje lažje, medtem ko je bilo pri drugem otroku usvajanje jezika zaradi različnih okoliščin zahtevnejše.

Iz odgovorov je razvidno, da zgolj obiskovanje pouka še ne zagotavlja enakega jezikovnega napredka pri vseh učencih. Starši pogosto opažajo razlike med razumevanjem jezika, obvladovanjem šolskega besedišča in sposobnostjo spontane ustne komunikacije. To je pomembno zlasti pri zahtevnejših predmetnih vsebinah ter pri branju, pisanju in preverjanju znanja.

Dodatna jezikovna podpora

Več sodelujočih je navedlo, da so za pomoč pri učenju slovenščine organizirale dodatne ure oziroma individualni pouk. Intervjuvanke 1, 2, 3, 4 in 6 so posebej poudarile pomen zunanje pomoči pri učenju jezika. Pri nekaterih je dodatno poučevanje potekalo več let, kar kaže, da starši jezikovno podporo razumejo kot pomemben pogoj za uspešno spremljanje šolskega dela.

Pri tem se postavlja vprašanje dostopnosti takšne podpore. Če morajo starši sami organizirati in financirati dodatno poučevanje, so možnosti otrok lahko odvisne od družinskih finančnih sredstev, časa in razpoložljivosti ustreznih izvajalcev. Pomembno je poudariti, da dodatna pomoč ne sme nadomestiti sistematične podpore, ki jo učenci potrebujejo v šoli. Smiselno je razmisliti o jasnem spremljanju jezikovnega napredka, zgodnjem prepoznavanju težav in ustreznem diferenciiranju pouka.

Jezikovna zahtevnost in ocenjevanje znanja

Posebej pomembne so ugotovitve intervjuvanke 2, ki je opozorila na težave, s katerimi se je otrok srečeval pri preverjanju in ocenjevanju znanja slovenskega jezika. Po navedbah staršev so bile pisne ocene pogosto nezadostne, čeprav je otrok pri ustnem preverjanju lahko pokazal več znanja.

Starši so poudarili, da lahko pri učencih, ki se slovenščine učijo kot dodatnega jezika, nastopi neskladje med razumevanjem učne vsebine in zmožnostjo, da znanje izrazijo v slovenskem jeziku. Težave se lahko še povečajo pri obsežnejših besedilih in literarnih delih ter zahtevnejšem besedišču in pisnem izražanju.

Ta izkušnja odpira pomembno strokovno vprašanje: kako pri ocenjevanju ustrezno upoštevati začetno jezikovno raven učenca, ne da bi pri tem zanemarili učne cilje in pričakovane standarde znanja.

Pri tem je treba razlikovati med preverjanjem znanja slovenščine kot jezika ter preverjanjem razumevanja drugih učnih vsebin, kadar je jezikovna zahtevnost naloge za učenca dodatna ovira. Smiselno bi bilo preučiti možnosti za postopno stopnjevanje zahtevnosti, prilagojene oblike podpore, jasnejše individualne načrte in večjo usklajenost med poučevanjem in ocenjevanjem.

Intervjuvanka 2 je predlagala jasnejše opredeljene prilagoditve za učence, ki ob vstopu v šolo slovenščine ne poznajo. Takšen predlog je treba obravnavati kot pomembno izhodišče za nadaljnjo strokovno razpravo in preverjanje možnosti v okviru veljavnih učnih načrtov ter predpisov.

Učenje jezika v naravnih komunikacijskih okoliščinah

Intervjuvanka 5 je opozorila, da bi bilo po njenem mnenju pri pouku slovenščine smiselno pogosteje uporabljati slovenski jezik tudi v neposredni komunikaciji z učenci, čeprav ga ti na začetku še ne razumejo v celoti.

Po mnenju staršev lahko pretirana uporaba italijanščine pri pouku slovenščine zmanjša priložnosti za neposredni stik s ciljnim jezikom. Menijo, da bi več poslušanja, ponavljanja, vsakodnevnih pogovorov in praktičnih komunikacijskih nalog otrokom pomagalo pri postopnem razvijanju razumevanja in govorne samozavesti.

Ta ugotovitev poudarja pomen smiselne jezikovne izpostavljenosti. Učencem, ki slovenščine ne poznajo, je treba omogočiti veliko razumljivih jezikovnih vzorcev, vizualnih opor, ponavljanja in priložnosti za sporazumevanje. Pomembno je, da se zahtevnost jezika prilagaja njihovemu znanju, namesto da se komunikacija omeji zgolj na prevajanje posameznih besed.

Učinkovit pristop bi lahko združeval uporabo slovenščine v vsakdanjih situacijah, jasno razlago, podporo v italijanščini, kadar je potrebna, ter postopno povečevanje samostojne uporabe slovenščine.

5.2.4 Sprejetost in vključevanje otrok v šolsko okolje

Večina staršev je sprejetost svojih otrok s strani šolskega osebja ocenila kot zelo dobro. Šolo pogosto opisujejo kot prijazno, varno, domače in spodbudno okolje.

Intervjuvanka 1 je navedla, da otroka ob vključevanju v šolo nista imela večjih težav. Oba sta se prilagodila šolskim pravilom in pričakovanjem. Starš je poudaril, da se izkušnji otrok razlikujeta glede na odnose v posameznem oddelku, pri čemer težav v starejšem oddelku ni pripisal šoli kot ustanovi, temveč predvsem dinamiki med otroki in njihovim različnim značajem. Intervjuvanka 2 je šolsko okolje opisala kot družinsko ter poudarila dober odnos med učenci in učitelji. Po njihovih izkušnjah se otroci v šoli dobro počutijo in so se brez večjih težav vključili v razredno skupnost. Intervjuvanka 3 je izpostavila, da se otrok v šoli počuti sprejet, čeprav so bili odnosi med vrstniki v razredu včasih zahtevni. Starš je opozoril, da se je otrok zaradi zdravstvenih in učnih posebnosti srečeval z dodatnimi izzivi, ob tem pa je šolo ocenil kot okolje, v katerem je otrok kljub težavam ohranil pozitiven odnos do obiskovanja pouka. Intervjuvanka 4 je poudarila, da je vključevanje otrok potekalo brez večjih težav. Intervjuvanka 5 je opisala pozitivno izkušnjo obeh otrok, pri čemer je izpostavila pomen prijetnega vzdušja in osebne podpore. Intervjuvanka 6 je navedla, da se je otrok dobro vključil med vrstnike, kar

je povezala tudi z njegovo družabnostjo. Intervjuvanka 7 pa je poudarila, da so se vsi trije otroci v šolskem okolju dobro počutili in da je manjša šolska skupnost omogočala tesnejše odnose med učenci in zaposlenimi.

Kljub večinoma pozitivnim ocenam se je pokazalo, da vključevanje v skupino ni vedno enako uspešno. Intervjuvanka 3 je opozorila na zahtevnejše odnose med otroki in na občutek izključenosti, ki ga je doživljal njen otrok. Intervjuvanka 1 je opisala razlike v odnosih med dvema oddelkoma, kar kaže, da je lahko izkušnja posameznega otroka močno odvisna od dinamike razreda.

Te ugotovitve opozarjajo, da pozitivna ocena šole kot celote ne pomeni nujno, da vsi učenci v vseh obdobjih doživljajo enako kakovostne vrstniške odnose. Za uspešno vključevanje so ključni sistematično spremljanje razredne klime, preprečevanje izključevanja, spodbujanje sodelovanja med učenci in pravočasno odzivanje na morebitne težave.

Starši so večkrat poudarili, da vključevanje odvisno tudi od otrokovega značaja, predhodnih izkušenj in vzgoje v družini.

Intervjuvanka 1 je izpostavila miren značaj svojih otrok kot dejavnik, ki jim je olajšal prilagajanje. Intervjuvanka 4 je poudarila, da so začetne težave pri vključevanju običajne, njihovo trajanje pa je odvisno od otrokovih izkušenj in od tega, kako se znajde v novem okolju. Intervjuvanka 6 je dobro vključevanje povezala z otrokovo družabnostjo. Intervjuvanka 7 je poudarila, da so odnosi med vrstniki povezani tudi z družinskimi vzgojnimi vzorci in pričakovanji staršev.

Iz tega lahko sklepamo, da vključevanja ne moremo razumeti zgolj kot naloge šole. Gre za proces, v katerem se prepletajo otrokove osebnostne značilnosti, odnosi v družini, razredna dinamika in delovanje šole.

Šola ima pri tem pomembno vlogo pri ustvarjanju vključujočega okolja, vendar so za uspešno reševanje težav potrebni tudi sodelovanje s starši, odprta komunikacija in skupno oblikovanje ustreznih rešitev.

5.2.5 Komunikacija med šolo in starši

Komunikacija med šolo in starši je bila v večini intervjujev ocenjena kot dobra ali zelo dobra. Starši so poudarili dostopnost učiteljev in vodstva šole ter možnost, da se ob težavah dogovorijo za pogovor ali pomoč.

Intervjuvanka 1 je navedla, da z učitelji in drugim šolskim osebjem ni imela težav ter da so bili zaposleni pripravljeni pomagati tudi zunaj običajnega časa za pogovore. Intervjuvanka 2 je komunikacijo opisala kot pozitivno, vendar je opozorila na posebnost šolskega sistema, v katerem se precej informacij posreduje prek otrok. Starši so se morali postopoma navaditi, da otroci sami sporočajo, kaj potrebujejo za pouk, katere dejavnosti jih čakajo in kaj morajo prinesti v šolo. Starš je takšen pristop po eni strani razumel kot spodbujanje samostojnosti, po drugi strani pa je priznal, da je bil sprva zaradi manj neposredne komunikacije z učitelji nekoliko negotov. Intervjuvanka 3 je komunikacijo ocenila kot zelo dobro, posebej je izpostavila odzivnost vodstva šole in pripravljenost za reševanje vprašanj, povezanih z otrokovimi potrebami. Intervjuvanka 4 je navedla, da je komunikacija ustrezna in da se informacije posredujejo jasno. Intervjuvanka 5 je opozorila na posamezne primere, ko starši niso bili pravočasno obveščeni o dogodkih v šoli in so informacije izvedeli posredno. Po njenem mnenju bi bilo koristno, če bi učitelji v določenih primerih staršem posredovali tudi kratko individualno obvestilo. Intervjuvanka 6 je komunikacijo ocenila kot dobro, pri čemer je izpostavila neposrednost in jedrnatost kot pozitivni lastnosti. Intervjuvanka 7 pa je poudarila, da je komunikacija v manjšem šolskem okolju preprostejša, saj se učitelji, učenci in starši med seboj dobro poznajo.

Iz odgovorov izhaja, da je treba razlikovati med splošno dostopnostjo šolskega osebja in sistematičnim obveščanjem staršev. Šola je lahko odprta za pogovor, vendar starši kljub temu potrebujejo jasen in predvidljiv način pridobivanja informacij.

Pomembno vprašanje je tudi ravnovesje med samostojnostjo otrok in odgovornostjo šole, da staršem posreduje pomembne informacije. Spodbujanje samostojnosti je pomemben vzgojni cilj, vendar ne sme povzročiti, da starši niso pravočasno seznanjeni z bistvenimi dogodki, učnimi težavami ali spremembami, ki vplivajo na otroka.

Smiselno bi bilo jasno opredeliti, katere informacije otrok posreduje sam, katere šola posreduje staršem neposredno in kako poteka obveščanje v primeru učnih, vedenjskih, zdravstvenih ali socialnih težav.

Sodelovanje s starši in meje njihovega vključevanja

Intervjuji so pokazali, da starši različno razumejo svojo vlogo v šolskem življenju otrok in svojo stopnjo vključenosti v delo šole.

Intervjuvanka 7 je izpostavila, da se nekateri starši zelo aktivno vključujejo v šolske zadeve in pričakujejo sprotno obveščanje o dogajanju ter vključevanje v reševanje težav. Po njenem mnenju se lahko zaradi takšnega načina sodelovanja zabriše meja med odgovornostjo šole in odgovornostjo staršev. Opozorila je, da bi bilo smiselno že ob vstopu otroka v šolo jasno predstaviti pričakovanja glede sodelovanja s starši, načine komunikacije in področja, na katerih je odgovornost predvsem na strani šole. Podobno je intervjuvanka 6 poudarila, da je treba otrokom omogočiti, da določene težave rešujejo sami, seveda ob ustrezni podpori odraslih. Po njenem mnenju je pri vzgoji pomembno, da starši otrok ne ščitijo pred vsako manjšo težavo, temveč jim postopoma omogočajo pridobivanje samostojnosti. Po drugi strani so nekatere družine zelo pozitivno ocenile dostopnost vodstva šole in možnost hitrega dogovarjanja. Intervjuvanka 3 je izpostavila odzivnost vodstva kot pomembno prednost šole, intervjuvanka 7 pa je poudarila, da se v manjšem šolskem okolju lažje vzpostavljajo osebni odnosi.

Na podlagi odgovorov je mogoče sklepati, da vprašanje ni le, koliko so starši vključeni, temveč predvsem, kako so opredeljene njihove vloge in odgovornosti. Ustrezno sodelovanje temelji na zaupanju, jasnih dogovorih, medsebojnem spoštovanju in skupnem cilju zagotavljanja otrokove dobrobiti.

Pri tem je pomembno, da šola ohranja strokovno avtonomijo, staršem pa zagotavlja dovolj informacij in možnosti za sodelovanje. Hkrati mora biti jasno, da je treba pri težavah, ki zahtevajo posredovanje odraslih, pravočasno ukrepati v korist otroka.

5.2.6 Nadaljevanje šolanja in pričakovanja glede prihodnosti

Večina staršev je izrazila zadovoljstvo z izbrano šolo in pripravljenost, da bi se zanjo ponovno odločili. Več družin je navedlo, da njihovi otroci nameravajo nadaljevati šolanje v Kopru ali v drugem šolskem okolju z italijanskim jezikom.

Intervjuvanka 1 je izrecno poudarila, da bo na odločitev o nadaljevanju šolanja vplivala predvsem kakovost pedagoškega programa, raznolikost dejavnosti in način dela. Navedela je, da bi ob drugačni vzgojno-izobraževalni ponudbi odločitev morda ponovno premislil. Intervjuvanka 2 je pojasnila, da se je zaradi organizacijskih razlogov odločila za nadaljevanje šolanja otrok v Italiji. Kot glavne razloge je navedla neusklajenost šolskih koledarjev, delovne obveznosti staršev in zahtevnost vsakodnevnih prevozov. Pri tem je poudarila, da je z dosedanjo izkušnjo zadovoljna in da bi se za šolo ponovno odločila. Intervjuvanka 3 je izrazila željo, da bi otrok nadaljeval šolanje v Sloveniji, odločitev pa je povezala z njegovimi individualnimi potrebami in nadaljnjim potekom izobraževanja. Intervjuvanka 4 je navedla, da bosta otroka nadaljevala šolanje v Sloveniji. Intervjuvanka 5 je prav tako izrazila željo po nadaljevanju šolanja v Kopru, če bodo okoliščine to omogočale. Intervjuvanka 6 je poudarila, da otrok želi nadaljevati šolanje v Sloveniji. Intervjuvanka 7 pa je navedla, da sta otroka že nadaljevala oziroma nameravata nadaljevati šolanje v Kopru, pri čemer starši pričakujejo pozitivne učinke na njuno izobraževalno in poklicno pot.

V odgovorih se pojavljajo pričakovanja, da bo znanje več jezikov otrokom omogočilo večjo odprtost, boljše možnosti za nadaljnje izobraževanje in širše poklicne priložnosti. Starši kot prednost poudarjajo tudi razvoj samostojnosti, odgovornosti in sposobnosti prilagajanja različnim okoljem.

Pri interpretaciji teh pričakovanj je treba upoštevati, da intervjuji zajemajo predvsem ocene in napovedi staršev. Dejanski vpliv obiskovanja šole na nadaljnje izobraževanje in poklicno pot bi bilo mogoče oceniti šele z dolgoročnim spremljanjem učencev.

5.2.7 Sklepne ugotovitve

Analiza sedmih intervjujev kaže, da starši šolo z italijanskim učnim jezikom v Sloveniji večinoma doživljajo kot kakovostno, spodbudno in otrokom prijazno vzgojno-izobraževalno okolje. Pri odločitvi za vpis imajo pomembno vlogo priporočila drugih staršev, dober sloves šole, manjši oddelki, naravno okolje, raznolike dejavnosti ter zaznana kakovost pedagoškega dela.

Kot pomembne prednosti starši pogosto navajajo razvoj samostojnosti, odgovornosti, delovnih navad in sposobnosti sodelovanja. Šolo razumejo kot prostor, kjer otroci poleg učnih vsebin pridobivajo življenjske izkušnje ter razvijajo spretnosti, ki so pomembne za nadaljnje izobraževanje in odraslo življenje.

Večina intervjuvanih staršev je sprejetost otrok in odnose s šolskim osebjem ocenila pozitivno. V manjšem šolskem okolju vidijo prednost predvsem v tesnejših odnosih, večji preglednosti in možnosti hitrejšega dogovarjanja. Kljub temu posamezne izkušnje opozarjajo na zahtevnejše vrstniške odnose ter na potrebo po stalnem spremljanju razredne klime.

Najpomembnejši izziv je učenje slovenskega jezika pri učencih, ki ob vstopu v šolo nimajo predhodnega znanja slovenščine. Starši opisujejo različne stopnje jezikovnega napredka, pri čemer imajo pomembno vlogo predhodna izpostavljenost jeziku, individualne sposobnosti, dodatna pomoč in možnosti uporabe slovenščine zunaj pouka.

Posebno pozornost zahtevajo razlike med vsakdanjim razumevanjem jezika in obvladovanjem standardnega jezika. Intervjuji kažejo, da lahko učenci določene vsebine razumejo, vendar jih zaradi omejenega besedišča ali težav pri pisnem izražanju težje pokažejo pri preverjanju znanja. Zato je smiselno nadalje razvijati sistematično jezikovno podporo ter preučiti ustrezne načine spremljanja napredka in ocenjevanja v skladu z veljavnimi predpisi.

Drugo pomembno področje je komunikacija med šolo in starši. Večina družin je z njo zadovoljna, vendar se kaže potreba po jasnejši razmejitvi med spodbujanjem samostojnosti otrok ter neposrednim obveščanjem staršev o pomembnih dogodkih in težavah. Jasna pričakovanja glede sodelovanja lahko prispevajo k boljšim odnosom in učinkovitejšemu reševanju morebitnih nesoglasij.

Intervjuji so pokazali tudi, da se družine med seboj razlikujejo glede jezikovnega ozadja, kulturne pripadnosti in motivov za izbiro šole. Pri družinah, ki prihajajo iz Italije, je pomembna predvsem kombinacija pedagoških in praktičnih dejavnikov ter želja po pridobivanju dodatnega jezika. Pri družini, ki pripada italijanski narodni skupnosti v Sloveniji, pa ima posebno mesto ohranjanje italijanskega jezika, kulturne dediščine in identitete. Večjezično družinsko okolje lahko prinese določene prednosti, vendar samo po sebi ne zagotavlja enake ravni obvladovanja vseh jezikov.

Na podlagi analiziranih intervjujev lahko sklenemo, da starši šolo večinoma ocenjujejo kot dobro izbiro ter da je njihovo zadovoljstvo povezano predvsem s počutjem otrok, kakovostjo odnosov, načinom poučevanja in širšimi vzgojnimi učinki. Največ možnosti za nadaljnji razvoj se kaže pri sistematični podpori učencem, ki se slovenščine učijo kot dodatnega jezika, pri prilagajanju podpore njihovim individualnim potrebam, pri jasnejši komunikaciji s starši ter pri spremljanju vključevanja vseh otrok v razredno skupnost.

Ugotovitve predstavljajo izhodišče za nadaljnjo strokovno razpravo in razvoj ukrepov, ki bi učencem iz Italije olajšali vključevanje v šole z italijanskim učnim jezikom v Sloveniji ter jim omogočili kakovostno, varno in spodbudno izobraževalno izkušnjo.

6 Primerjalna analiza intervjujev z vodstvom šole in starši

Primerjalna analiza intervjujev z vodstvom Osnovne šole Pier Paolo Vergerio il Vecchio in starši učencev omogoča celovitejše razumevanje razlogov za vključevanje otrok iz Italije v slovenski izobraževalni sistem, njihovih izkušenj s šolanjem ter prednosti in izzivov, ki se pojavljajo v tem procesu. Namen primerjave je ugotoviti, na katerih področjih se pogledi vodstva in staršev ujemajo ter kje prihaja do razlik v njihovih zaznavah, pričakovanjih in izkušnjah.

6.1 Podobnosti med ugotovitvami vodstva šole in staršev

Ena najizrazitejših točk ujemanja so razlogi za izbiro šole. Tako vodstvo kot starši poudarjajo kakovosten vzgojno-izobraževalni program, manjše število učencev v oddelkih, individualno pozornost ter raznolikost šolskih in obšolskih dejavnosti. Ravnateljica in pomočnica ravnateljice kot pomembne prednosti navajata manjše oddelke, možnost prilagajanja pouka posameznim učencem ter široko ponudbo dejavnosti, kot so šola v naravi, plavalni tečaji, interesne dejavnosti in podaljšano bivanje. Te prednosti potrjujejo tudi intervjuji s starši, ki manjše število učencev povezujejo z boljšim spremljanjem otrokovega napredka, večjo pozornostjo učiteljev ter možnostjo pravočasnega prepoznavanja učnih težav. Posebej pomembno je, da starši ne izpostavljajo zgolj pridobivanja znanja, temveč tudi razvoj samostojnosti, odgovornosti, socialnih spretnosti in življenjskih kompetenc. To potrjuje, da se izobraževalna usmeritev, ki jo kot prednost predstavlja vodstvo, v veliki meri ujema z izkušnjami intervjuvanih družin.

Drugo pomembno področje skladnosti predstavlja pozitivna ocena šolskega okolja. Vodstvo poudarja vključujočo in večkulturno naravo šole, v kateri učenci iz Italije niso obravnavani kot posebej ločena skupina, temveč kot sestavni del šolske skupnosti. Podobno večina staršev navaja, da so bili njihovi otroci dobro sprejeti in da so se brez večjih težav vključili v šolsko življenje. Šolo opisujejo kot prijazno, varno, domače in spodbudno okolje. Starši posebej cenijo osebne odnose med učitelji in učenci ter občutek pripadnosti manjši šolski skupnosti. Ujemanje odgovorov kaže, da šola po zaznavah obeh skupin uspešno ustvarja pogoje za vključevanje otrok iz različnih jezikovnih in kulturnih okolij. Vendar je pomembno poudariti, da splošna pozitivna ocena še ne pomeni, da so izkušnje vseh učencev enake.

Najpomembnejše skupno prepoznano področje izzivov je učenje slovenskega jezika. Tako vodstvo kot starši ugotavljajo, da številni učenci iz Italije ob vstopu v šolo slovenščine ne poznajo in da je njeno usvajanje dolgotrajen proces. Ravnateljica poudarja individualne razlike, zahtevnost slovenskih slovničnih struktur in pomen vsakodnevne jezikovne prakse. Pomočnica ravnateljice pa opozarja, da je doseganje funkcionalne komunikacije lahko zelo zahtevno in da se pri nekaterih učencih pojavi šele po več letih šolanja. Te ugotovitve potrjujejo starši, ki opisujejo postopno razvijanje besedišča, razumevanja in sporazumevalnih zmožnosti. Več intervjuvank poudarja, da otroci kljub večletnemu učenju še vedno težko spontano komunicirajo v slovenščini, predvsem kadar nimajo dovolj priložnosti za uporabo jezika zunaj šole. Obe skupini prepoznavata tudi pomen dodatne jezikovne pomoči. Vodstvo navaja možnosti dopolnilnega pouka in pomoči znotraj šole ter dodatno podporo, ki jo organizirajo družine. Starši potrjujejo, da se pogosto odločajo za individualno poučevanje zunaj šole. Ujemanje teh

ugotovitev kaže, da učenje slovenščine predstavlja enega osrednjih izzivov čezmejnega izobraževanja, ki ga ni mogoče rešiti zgolj z vključitvijo otroka v redni pouk.

6.2 Razlike med ugotovitvami vodstva šole in staršev

Čeprav se vodstvo in starši strinjajo, da je slovenščina zahtevna, se njihovi pogledi razlikujejo pri vrednotenju jezikovnega napredka in ustreznosti podpore. Ravnateljica ocenjuje, da večina učencev postopoma razvije funkcionalno sporazumevalno zmožnost, praviloma do sedmega razreda, medtem ko je pomočnica ravnateljice pri tej oceni bolj zadržana in meni, da so takšni primeri redkejši. Starši dodatno opozarjajo na razliko med razumevanjem jezika, uspešnostjo pri šolskih nalogah in sposobnostjo samostojne komunikacije v vsakdanjem življenju. Njihovi odgovori kažejo, da otrok lahko razume določene učne vsebine, vendar ima težave pri njihovem izražanju, predvsem v pisni obliki.

Pomembno razliko predstavlja tudi vprašanje ocenjevanja znanja. Intervjuvanka 2 opozarja, da lahko otrok pri ustnem preverjanju pokaže več znanja kot pri pisnem, kjer mu jezikovne omejitve predstavljajo dodatno oviro. Iz tega izhaja potreba po razmisleku o ustreznih oblikah podpore in preverjanja znanja pri učencih, ki se slovenščine učijo kot dodatni jezik. Intervjuvanka 5 predlaga pogostejšo uporabo slovenščine pri samem pouku jezika, saj meni, da lahko pretirano prevajanje v italijanščino zmanjšuje priložnosti za neposreden stik s slovenščino. V odgovorih vodstva so v ospredju predvsem čas, potreben za usvajanje jezika, individualne razlike in obstoječe oblike pomoči, medtem ko starši izpostavljajo konkretne težave pri pouku, ocenjevanju in vsakdanji komunikaciji. Ta razlika je pomembna, saj kaže, da bi bilo pri nadaljnjem razvoju jezikovne podpore smiselno upoštevati tako pedagoško oceno šole kot neposredne izkušnje otrok in njihovih družin.

Pri odnosu med šolo in starši se pokažejo nekoliko različni poudarki Ravnateljica sodelovanje večinoma vrednoti pozitivno, pomočnica ravnateljice pa opozarja, da je odnos v nekaterih primerih preveč prijateljski in da nekateri starši od šole pričakujejo prevzemanje odgovornosti, ki bi morale ostati v družinskem okolju. Zanimivo je, da podobno razmišljanje izražajo tudi nekateri starši. Intervjuvanka 7 opozarja na pretirano vključevanje posameznih staršev v šolske zadeve, intervjuvanka 6 pa poudarja pomen otrokove samostojnosti in postopnega prevzemanja odgovornosti. Po drugi strani intervjuvanki 2 in 5 opozarjata na določene pomanjkljivosti pri obveščanju. Prva izpostavlja začetno negotovost zaradi posredovanja informacij prek otrok, druga pa primere, ko starši o dogodkih niso bili obveščeni pravočasno. Primerjava tako razkriva dve povezani vprašanji: na eni strani potrebo po jasnih mejah med odgovornostmi šole in družine, na drugi strani pa potrebo po preglednem in pravočasnem obveščanju staršev. Ne gre torej za preprosto nasprotje med vodstvom in starši, temveč za različna pričakovanja glede obsega komunikacije, vključevanja staršev in razvijanja otrokove samostojnosti.

Vodstvo šole ocenjuje, da prisotnost učencev iz Italije bistveno ne vpliva drugače na odnose med vrstniki kot prisotnost drugih učencev. S tem poudarja predvsem splošno vključenost in odsotnost posebnih težav, povezanih z njihovim geografskim ali kulturnim izvorom. Večina staršev takšno oceno potrjuje, saj opisujejo dobro sprejetost otrok in pozitivne odnose v razredih. Kljub temu posamezni intervjuji razkrivajo tudi drugačne izkušnje. Intervjuvanka 3 poroča o zahtevnejših vrstniških odnosih in občutku izključenosti, intervjuvanka 1 pa poudarja razlike med oddelkoma, ki ju obiskujeta njena otroka. Ti primeri kažejo, da na kakovost vključevanja pomembno vplivajo razredna dinamika, otrokove osebnostne značilnosti in njegove individualne potrebe.

Pri vplivu učencev iz Italije na delo učiteljev se razlike pojavljajo že znotraj vodstva. Pomočnica ravnateljice meni, da njihova prisotnost nima posebnega vpliva, medtem ko ravnateljica opozarja na potrebo po individualizaciji pouka, dodatnih gradivih in prilagajanju učnih pristopov. Starši se s tem vprašanjem ne ukvarjajo neposredno z vidika delovnih obremenitev učiteljev, vendar njihove izkušnje posredno potrjujejo pomen prilagojenega pedagoškega dela. Cenijo možnost, da učitelji v manjših oddelkih namenijo več pozornosti posameznemu učencu, hkrati pa njihove izkušnje pri učenju slovenščine opozarjajo, da obstoječe oblike podpore ne zadostujejo vedno za premagovanje vseh jezikovnih in učnih težav. Pri tem gre za pomembno razliko med institucionalnim pogledom na organizacijo pouka ter izkušnjo družin, ki učinkovitost pedagoških pristopov presojajo predvsem glede na napredek in potrebe svojih otrok.

Pomembna razlika se pojavi pri nadaljevanju izobraževanja po zaključku osnovne šole. Pomočnica ravnateljice navaja, da večina učencev iz Italije nadaljuje šolanje v Italiji, ravnateljica pa izpostavlja možnost nadaljevanja šolanja v Italiji in v Kopru. Nasprotno večina intervjuvanih staršev izraža željo, da bi njihovi otroci nadaljevali izobraževanje v Sloveniji, predvsem v Kopru. Izjemo predstavlja intervjuvanka 2, ki je zaradi organizacijskih in družinskih okoliščin sprejela odločitev o vrnitvi otrok v italijanski šolski sistem. To razliko je treba interpretirati previdno. Vodstvo svoje ugotovitve oblikuje na podlagi izkušenj s širšo skupino učencev v daljšem obdobju, starši pa večinoma govorijo o trenutnih željah in načrtih, ki se lahko pozneje spremenijo. Poleg tega vseh sedem intervjuvanih družin ne prihaja iz Italije. Kljub temu primerjava kaže, da na odločitev o nadaljnjem šolanju poleg zadovoljstva s šolo pomembno vplivajo tudi logistične, družinske in organizacijske okoliščine.

Vodstvo in starši se v veliki meri strinjajo glede prednosti šole, vendar se razlikujejo v poudarjanju posameznih dejavnikov. Vodstvo več pozornosti namenja kakovosti izobraževalne ponudbe, možnostim večjezičnega izobraževanja, ohranjanju italijanskega jezika in kulture ter organizacijskim prednostim šole. Starši poleg teh dejavnikov posebej poudarjajo naravno okolje, izkustveno učenje, razvoj samostojnosti, bližino šole, organizacijo varstva in združljivost šolanja z družinskim življenjem.

7 Zaključek

Raziskava Kovácsa (2023) o učencih iz Madžarske, ki obiskujejo dvojezične šole v Prekmurju, je opozorila na skoraj popolno odsotnost predhodnih znanstvenih in strokovnih obravnav tega pojava. Primerljivo raziskovalno vrzel naslavlja tudi pričujoča raziskava, ki se osredotoča na učence iz Italije, vključene v osnovne šole z italijanskim učnim jezikom v slovenski Istri.

Po oceni vodstva šole se število učencev iz Italije od šolskega leta 2006/2007 bistveno ne spreminja, njihova prisotnost pa je postala ustaljena značilnost šolskega okolja. Podatki za zadnjih pet šolskih let ob tem kažejo medletna nihanja (tabela 1). Največ učencev iz Italije je šolo obiskovalo v šolskem letu 2021/2022, ko jih je bilo 11. V naslednjem šolskem letu se je njihovo število zmanjšalo na 6, v šolskem letu 2023/2024 pa povečalo na 7. Najnižja vrednost v obravnavanem obdobju je bila zabeležena v šolskem letu 2024/2025, ko je šolo obiskovalo 5 učencev iz Italije; v šolskem letu 2025/2026 se je njihovo število ponovno povečalo na 7. Podatki potrjujejo njihovo stalno prisotnost v obravnavanem obdobju, ne kažejo pa enosmernega trenda naraščanja ali upadanja njihovih števil.

Šolsko leto	2021/22	2022/23	2023/24	2024/25	2025/26
Število učencev iz Italije	11	6	7	5	7

Tabela 1: Število učencev iz Italije na OŠ »Pier Paolo Vergerio il Vecchio« v šolskih letih od 2021/2022 do 2025/2026

Analiza intervjujev z ravnateljico, pomočnico ravnateljice in sedmimi starši kaže na preplet pedagoških, jezikovnih, kulturnih in organizacijskih dejavnikov, ki sooblikujejo odločitev za vpis, izkušnje družin s šolanjem ter načrte za nadaljnje izobraževanje otrok. Primerjava pogledov vodstva in staršev omogoča prepoznavanje prednosti obravnavanega šolskega okolja ter področij, na katerih bi bilo smiselno okrepiti podporo učencem in njihovim družinam. V nadaljevanju so predstavljene tri osrednje ugotovitve:

- **Kakovost izobraževanja in spodbudno šolsko okolje sta ključna dejavnika pri izbiri šole.** Starši odločitev za vpis utemeljujejo predvsem z manjšimi oddelki, večjo možnostjo individualne obravnave, raznoliko ponudbo dejavnosti in možnostjo učenja več jezikov. Poleg učnega napredka poudarjajo pomen razvoja otrokove samostojnosti, odgovornosti in socialnih spretnosti. Izbira šole tako temelji na presoji njene celovite vzgojno-izobraževalne ponudbe, pri čemer imajo pomembno vlogo tudi organizacijske okoliščine, zlasti podaljšano bivanje ter možnosti usklajevanja šolskih obveznosti z družinskim življenjem.
- **Znanje slovenščine predstavlja osrednji izziv in kaže na potrebo po dolgoročni, individualno prilagojeni jezikovni podpori.** Vodstvo in starši opozarjajo, da številni učenci iz Italije ob vstopu v šolo slovenščine ne obvladajo, zunaj pouka pa imajo omejene možnosti za njeno rabo. Izkušnje staršev kažejo tudi na razlike med razumevanjem jezika, uspešnostjo pri opravljanju šolskih nalog in zmožnostjo samostojnega sporazumevanja. Ker nekatere družine dodatno jezikovno pomoč poiščejo zunaj šole, ugotovitve odpirajo tudi vprašanje enake dostopnosti ustrezne podpore za vse učence.
- **Izkušnje vključevanja v šolsko okolje so pretežno pozitivne, vendar se med posameznimi učenci razlikujejo.** Vodstvo in večina intervjuvanih staršev poročajo o dobri sprejetosti otrok ter prijaznem in spodbudnem šolskem okolju. Posamezni intervjuji hkrati opozarjajo na težave v vrstniških odnosih, občutke izključenosti in pomanjkljivosti pri obveščanju staršev. Te ugotovitve kažejo na pomen sistematičnega spremljanja počutja in vključenosti posameznih učencev, pravočasnega prepoznavanja težav ter usklajenega odzivanja šole in družine. Pri tem so bistvenega pomena jasni dogovori o medsebojnem obveščanju ter odgovornostih obeh strani.

Ugotovitve pričujoče raziskave prispevajo k zapolnitvi raziskovalne vrzeli na področju čezmejnega šolanja učencev iz Italije v slovenski Istri ter predstavljajo izhodišče za nadaljnje preučevanje njihovih izobraževalnih izkušenj in potreb.

Diseminacija

Rezultat raziskave je pričujoče poročilo.

Za leto 2027 je načrtovan tudi znanstveni prispevek.

Viri in literatura

Čok, L., 2009. *Izobraževanje za dvojezičnost v kontekstu evropskih integracijskih procesov. Učinkovitost dvojezičnih modelov izobraževanja v etnično mešanih okoljih Slovenije*. Koper: Založba Annales.

Kovacs, A. 2023. Šola onkraj meja: učenci iz Madžarske, ki se šolajo na dvojezičnih osnovnih šolah v Sloveniji. V S. Novak Luanovič in B. Riman (ur.) *Raznolikost v raziskovanju etničnosti: izbrani pogledi III*. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja, 169–192. DOI: 10.69070/2024_7

Listina Evropske unije o temeljnih pravicah, UL C 202, 7. 6. 2016, 389–405. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:12016P/TXT

Mezgec, M. 2017. Slovenščina v Beneški Sloveniji in vloga dvojezične šole v Špetru pro medgeneracijskem prenosu jezika: stališča staršev, *Slovenščina 2.0*, 1–32.

Novak Lukanovič, S., Zudič Antonič, N. in Varga, I., 2011. Vzgoja in izobraževanje na narodno mešanih območjih v Sloveniji. V J. Krek in M. Metljak (ur.) *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji,* 347–367. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

SEJO – Skupni evropski jezikovni okvir: učenje, poučevanje, ocenjevanje. 2011. Svet za kulturno sodelovanje, Odbor za izobraževanje, Oddelek za moderne jezike. Strasbourg.

Šečerov, N., Zorman A., Race T., Mihalič Z. in Grbas, T., 2011. *Učni načrt. Osnovna šola s slovenskim učnim jezikom na narodno mešanem območju slovenske Istre. Italijanščina kot drugi jezik*. Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje.

Zorčič, Novak Lukanović. 2023. Cross-Border Education: Students from Slovenia in Austrian Minority Schools, *Razprave in gradivo: revija za narodnostna vprašanja* 91: 91–114, DOI: 10.2478/tdjes-2023-0016

Zudič Antonič, N., 2009. Razvijanje medkulturne in sporazumevalne zmožnosti pri pouku tujega/drugega jezika v Sloveniji. V V. Tašner (ur.) *Brez spopada: kultur, spolov, generacij*, 29–42. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Zudič Antonič, N., 2023. L'insegnamenti dell'italiano in Slovenia. *Italiano LinguaDue* 1. 2023: 179–197. DOI: https://doi.org/10.54103/2037-3597/20386

Zudič Antonič, N. in Cerkvenik, M., 2019. L'insegnamento dell'italiano e l'educazione interculturale in Slovenia. *Rivista de Italianistica* XXXVIII: 61–72.

Zudič Antonič, N. in Zorman, A., 2023. *The Italian language in education in Slovenia.* Leeuwarden: Mercator European Research Centre on Multilingualism and Language Learning.